

Shoda u českých složených základních číslovek obsahujících číslovku *jeden*

➤ 3 typy shody mezi složeným číslovkovým výrazem (SČV) a počítaným předmětem:

1) Singulár

Shodu mezi SČV a počítaným předmětem vyjadřujeme **podle komponentu SČV na místě jednotek**.

Např. *pět/šest/sedm/osm/devět/deset/dvacet lingvistů*, ale *dvacet jeden lingvista*, jako *jeden lingvista*, *dvacet dva/tři/čtyři lingvisté*, jako *dva/tři/čtyři lingvisté* nebo *dvacet jedna kráva šla*

2) Numerativ

U číslovek s číselnou hodnotou vyšší než čtyři uvádíme počítaný předmět ve tvaru **genitivu plurálu, tzv. numerativu**.

Např. *pět mužů*, *šest/sedm/osm/devět/deset/dvacet/dvacet jedna/dvacet dva/dvacet tři/dvacet čtyři/dvacet pět lingvistů atd.* nebo *dvacet jedna krav šlo*

3) Inverzní číslovka

SČV je vytvořen „**inverzně**“, tj. pořadí jednotek a desítek je prohozené. Počítaný předmět vyjadřujeme plurálem genitivu, tzv. numerativem.

Např. *jednadvacet/jedenadvacet lingvistů*, *jednadvacet/jedenadvacet lingvistek* nebo *jedenadvacet krav šlo*

➤ Lingvistické perličky:

ČNK:

(...) Z toho osmdesát jeden branec je schopno základní vojenské služby.

Minulý týden vyčíslili hygienici celkovou nemocnost na jeden tisíc sto devadesát jeden případů v přepočtu na sto tisíc obyvatel (...)

(...) Nyní drží Fond národního majetku jedenasedmdesát jedna procent akcií, (...)

Anketa

- Předsedou sněmovny byl zvolen 101 (hlas). = *stou jednou hlasu, sto jedněmi hlasy.*
- Nedávno však 271 (rok) starou lípu zasáhl při mohutné bouři blesk. = *dvě stě jedna a sedmnáseti letou/ dvě stě a sedmdesátým prvním rokem/dvě stovky sedmdesát jedna roků*
- Daně z přidané hodnoty se zvýšily o 31 000 000 korun. = *třicet jedna miliónu tisíc korun, třicet jedna mega*
- Je tam 5 400 321 (prase) a jen 5 000 241 (člověk). = *pět miliónů čtyři sta tisíc tři sta dvacet jedna prasat, pět miliónů lidí a nějaký drobný/pět miliónů čtyři sta tisíc tři sta dvacet jedna prasat a lidí jen o čtyři sta tisíc osmdesát méně*
- Podpisovatelé kupních smluv jsou majitelé družstva u sedmatřiceti domů s 631 (byt). = *šest seti/šesceti/šest ceti třiceti jedna byty/ šestý třiceti jedna bytů/ šest seti třiceti a jedním bytem/ šest seti třiceti jedmi byty/ šest set třicet jedny byty*

➤ Literatura

ČECHOVÁ, M. a kol.: Čeština, řeč a jazyk. Praha, 2000.

HAUSENBLAS, K.: Spojování číslovek se jménem počítaného předmětu aneb dvacet jedna metrů. In: Acta Universitatis Carolinae – Slavica Pragensia č. 8, 1966, s. 301–310.

HAVRÁNEK, B. – JEDLIČKA, A.: Česká mluvnice. Praha, 1960.

JUNGMANN, J.: Slovník česko-německý, K – O. Praha, 1990.

JUNGMANN, J.: Slovník česko-německý, P – R. Praha, 1990.

KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: Encyklopedický slovník češtiny. Praha, 1998.

KARLÍK, P. – NEKULA, M. – RUSÍNOVÁ, Z.: Příruční mluvnice češtiny. Praha, 2003.

KOMÁREK, M. – KOŘENSKÝ, J. – PETR, J. – VESELKOVÁ, J. (eds.): Mluvnice češtiny II. Tvarosloví. Praha, 1986.

KOPEČNÝ, F.: Kvantitativní přívlástek a určení míry. In: SaS 14, 1953, s. 115–121.

KOPEČNÝ, F.: Několik poznámek k článku K. F. Svobody... In: SaS 17, 1956, s. 110–118.

PALA, K. – VŠIANSKÝ, J.: Slovník českých synonym. Praha, 1994.

Příruční slovník jazyka českého. Praha, 1935–1957.

SEDLÁČEK, M.: Číslovky v textu. In: Ústav pro jazyk český ČSAV: Praktické kapitoly z českého jazyka. Praha, 1992, s. 26–35.

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha, 2001.

Slovník spisovného jazyka českého. Praha 1958–1971, reprint 1989.

ŠMILAUER, V.: Nauka o českém jazyku, Praha, 1972.

TRÁVNÍČEK, F.: Slovník jazyka českého. Praha, 1952.

ZUBATÝ, J.: Dvacet jeden halíř? In: Naše řeč 6, 1922, s. 161–164.

➤ Další literatura (doplnila Magdaléna Rysová):

HRDLIČKA, M.: Šedesát dva studentek. In: Bohemistika 3, 2003, s. 265–66

SEDLÁČEK, M.: Sto jeden žák i stojedna žáků? In: Naše řeč 54, 1971, s. 21–25.

STYBLÍK, V.: O typu tisíc jedna knih. In: Český jazyk a literatura, 1966–1977, s. 286.

STYBLÍK, V.: Spojení číslovek napsaných číslicemi s počítaným předmětem. In: Český jazyk a literatura, 1959, s. 428.

SVOBODOVÁ, I.: Dvě stě jeden člověk – dvě stě jedna lidí. In: Na co se nás často ptáte, Praha 2002, s. 37–38.